

Sveriges Museer om regeringens forsknings- och innovationspolitik inför kommande proposition med fokus på excellens, internationalisering och innovation

Riksförbundet Sveriges Museer tackar för möjligheten till inspel. Vi är en ideell organisation med 216 medlemsorganisationer som driver drygt 290 museer, vilket innefattar huvuddelen av den professionella museiverksamheten runt om i Sverige, uppskattningsvis 80 procent av museibesöken och 80 procent av samlingarna. Museerna är attraktiva besöksmål och besöksanledningar samtidigt som de förvaltar och utvecklar samlingar, och kunskap. Museerna är arbetsgivare, uppdragsgivare och samarbetsparter. Flera medlemmar är forskningsutförare och aktörer i innovationssystem. Såväl offentliga, ideella och privata museer verkar som motorer i utveckling.

Ur ett forskningspolitiskt perspektiv är det också av vikt att notera att allmänhetens förtroende för museerna som bransch är oerhört högt och till och med stärkts under senare tid. Enligt SOM-institutets senaste nationella undersökning har museerna förtroendebalans +72. Förtroendebalansen är en statistisk sammanvägning av svaren de tillfrågade lämnat om hur stort deras förtroende för museerna är. Närmast under i förtroendebalans kommer Sjukvården med +71, Domstolarna med +57. Den höga förtroendesiffran parad med museernas enorma räckvidd, 27 miljoner besök under 2022, gör branschen som sådan till en kraftfull aktör och samarbetspart. Museerna har potentialen att bygga kunskap, gemenskap och utveckling i många och stora grupper i samhället. Men för att kunna göra det med orubbat förtroende måste det också stå klart att museerna bygger sin verksamhet på professionalitet.

Många museer bedriver forskning, det vill säga systematisk, kunskapsproducerande och undersökande verksamhet. Forskningen leds och bedrivs av forskarutbildad personal i samarbete med kollegorna vid museet, andra museer eller i samverkan med forskare vid universitet och högskolor. Forskningen ska ha ett tydligt beskrivet bidrag till ett väldefinierat forskningsfält, en tydligt beskriven vetenskaplig metod samt en idé om genomförbar samverkan med andra forskningsinstitutioner. Forskningsresultat presenteras i refereegranskade och i populärvetenskapliga publikationer, i utställningar och annan publik verksamhet. Museernas

forskande personal arbetar oftast i nätverk med kollegor vid andra museer och vid universitet också internationellt.

För att bidra till forsknings- och kunskapsuppbyggnad behöver museerna arbeta aktivt och långsiktigt med forskningsfrågor, med finansiering av forskning men inte minst med en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad för att behålla sin relevans. Flera museer har redan forskningsprogram som vägleder personalen och man samverkar med universitet och högskolor. Många av museerna har disputerad personal som bedriver egen forskning. Den forskning som sker på museer är mycket diversifierad och ofta tvärvetenskaplig. Den bidrar både till utveckling av museernas verksamheter, museerna som institutioner men också av samhället i vidare mening.

Här följer fyra hållpunkter för att stärka museernas möjlighet att genom forskningen verka positivt i samhället.

1) Digitaliserat kulturarv - en prioriterad forskningsinfrastruktur Sveriges Museer är fortsatt angelägna om att en bred satsning kommer till stånd.

Massdigitisering är en förutsättning för tillgänglighet till samlingarna. Möjliggörande av storskaliga analyser av museisamlingar bidrar till innovation och utveckling i stor skala.

2) Villkor för forskning berör även museer

Museernas roll som forskande institutioner beskrivs i Museilagen (SFS 2017:563). I den betonas att "ett museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde." Museernas forskningsverksamhet är central för att stärka museiprofessionen inom sina respektive områden och kanske särskilt områdena kulturmiljö och kulturarv, där kompetensutveckling och forskning inom de områden som stipuleras i museernas respektive uppdrag är viktiga att säkra.

Frågorna om forskningens villkor och utveckling är därmed inte enbart knuten till villkor vid landets universitet och högskolor.

Genomlysningar som gjorts av statliga myndigheter visar att det finns fler aktörer som gör viktiga bidrag till forskarsamhället och som därmed behöver få ta del av de strategiska statliga satsningarna som görs på FoU och den infrastruktur som skapas.

Öppen tillgång till forskningsresultat och annan forskningsinfrastruktur är viktigt för aktörer utanför lärosätena. Digitalisering av forskningsdata och forskningsresultat i många fall förknippade med en anställning vid ett universitet. Detta har ställt museerna utanför delar av det kunskapsutbyte som sker i forskningssamhället. Disputerad personal vid museerna som har projekt, undervisning eller andra uppdrag vid universiteten har tillgång till dessa kanaler medan forskarutbildad personal vid museerna som saknar den direkta kopplingen saknar tillgång till aktuell forskning. Ibland handlar det till och med om att forskare vid museerna inte kommer åt sina egna publicerade artiklar, om publicering sker via peer-granskade journals eller databaser tillgängliga endast via universitet, eller databaser. Både disputerad och icke-disputerad personal har behov av att få ta del av svensk och internationell forskning för att kunna bidra till forskning och folkbildning. Inte minst är detta viktigt med tanke på att museilagen anger att museer ska ha "kompetens att följa relevant forskning, tillämpa olika teoretiska perspektiv och tolkningsmodeller på verksamheten generellt...".

För att kunna fullfölja skrivningen i museilagen behöver museer tillgång till både svensk och

internationell forskning. Ökade anslag till forskning är viktiga aspekter för den forskning som sker vid museer. Museer behöver även fortsättningsvis kunna söka forskningsmedel i öppna och riktade utlysningar. Kvalitet ska avgöra vilken forskning som får ekonomiska medel. Det ska inte vara avhängig institutionstillhörighet.

3) Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och utbildning är viktig för att främja samhällsutvecklingen

Samhällsvetenskap och humaniora är viktiga vetenskaper för att möta de samhällsutmaningar som Sverige står inför. En framtida forskningspolitik behöver tydligare visa på samhällsrelevansen i denna forskning. Museers verksamhet har relevans för de globala målen (så som exempelvis 4.7, 10.2, 11.4 och 16.10). Museer är platser för livslångt lärande, och med modern forskning i ryggen diskuteras frågor som demokrati, medborgarskap, inkluderande kulturarv och bevarande av biologisk mångfald. Museer har här en nyckelroll för ett levande offentligt samtal om samhällets framtida utveckling. De ger historiska perspektiv, utrymme för reflektion, informerar och inspirerar.

4) Museer är viktiga aktörer för samverkan och samhällspåverkan, satsa på denna nyckelroll

Museer är viktiga aktörer för ambitionen om forskningens ökade dialog med andra samhällsaktörer och med civilsamhället. Utöver att bedriva egen forskning, samarbetar museisektorn med forskare vid universitet och högskolor i kunskapsproduktion och förmedling. Utställningar, föredrag och kunskapsuppbyggnad vid museer sker ofta i samarbete med forskare vid universitet och högskolor. Museer har mycket goda rutiner och förutsättningar för att kommunicera med civilsamhället, och är en given samarbetspartner för universiteten tredje uppgift och för forskare som vill föra en dialog kring sina forskningsresultat med en intresserad allmänhet. Få andra samhällsaktörer kan uppvisa en så bred och väletablerad tradition av samtal mellan forskare, andra aktörer och allmänhet. I utställningar, pedagogisk verksamhet för skolor, föredrag och fortbildningar bidrar museer till ett livslångt lärande hos befolkningen i alla åldrar. Den samverkan som finns mellan museer och lärosäten är idag till stor del beroende av personliga nätverk mellan individer.

Vi anser att det är angeläget att skapa formella strukturer för att stärka samverkan mellan forskande verksamheter för att värna armlängds avstånd och säkerställa utrymme för kunskap formad över tid och för reflektion i ett samhälle i kraftig förändring.

Gunnar Ardelius
generalsekreterare
Riksförbundet Sveriges Museer